

Insolvency 2017

Odporovateľné právne úkony v praxi slovenských súdov

Silvia Belovičová

30.5. 2017

- Odporovateľné úkony podľa Zákona o konkurze reštrukturalizácii
- Najčastejšie prípady v praxi
- Jednotlivé skutkové podstaty a spriaznená osoba
- Všeobecné a osobitné predpoklady odporovateľnosti
- Predpoklady odporovateľnosti v judikatúre slovenských súdov
- Diskusia

Kategórie OÚ:

- Právny úkon po začatí konkurzného konania nad rámec bežných právnych úkonov (§ 14 ods. 5 písm. a ZKR)
- Právny úkon bez primeraného protiplnenia (§ 58 ZKR)
- Zvýhodňujúci právny úkon (§ 59 ZKR)
- Ukracujúci právny úkon (60 ZKR)
- Právny úkon urobený po zrušení konkurzu (§ 61 ZKR)
- Právne úkony urobené v súvislosti s reštrukturalizačným konaním, ktoré prebiehalo pred konkurzným konaním
- Právny úkon dlžníka urobený počas skúšobného obdobia v oddĺžení bez súhlasu správcu, hoci bol potrebný (§ 170 ods. 1 ZKR)

OÚ v súvislosti s reštrukturalizačným konaním:

- Iný ako bežný právny úkon urobený po začatí reštrukturalizačného konania bez súhlasu správcu (§ 114 ods. 1 písm. a/ a ods. 2 ZKR)
- Právny úkon dlžníka urobený počas reštrukturalizácie bez súhlasu správcu, hoci bol potrebný (§ 130 ods. 4 ZKR)
- Vyplatenie zisku alebo iných vlastných zdrojov dlžníka v rozpore s § 155a ods. 1 ZKR
- Právny úkon dlžníka urobený počas dozornej správy bez súhlasu správcu, hoci bol potrebný (§ 163 ods. 3 ZKR)

- Prevody majetku medzi spriaznenými osobami (§§58 a 60)
- Započítavanie pohľadávok (§ 59)

Právo odporovať právnemu úkonu (§ 57)

- Právne úkony týkajúce sa majetku dlžníka sú v konkurze voči veriteľom dlžníka neúčinné, ak im správca alebo veriteľ prihlásenej pohľadávky podľa tohto zákona odporuje. Veriteľ môže odporovať právnemu **úkonu týkajúcemu sa majetku dlžníka**, len ak správca v primerane lehote jeho podnetu na odporovanie nevyhovel.
- Právo odporovať právnemu úkonu zanikne, ak sa neuplatní u povinnej osoby alebo na súde **do jedného roka od vyhlásenia konkurzu**; právo odporovať právnemu úkonu sa považuje za uplatnené u povinnej osoby, len ak povinná osoba toto právo písomne uznala.
- Odporovať podľa tohto zákona možno aj právnym úkonom, z ktorých nároky sú už vykonateľné alebo uspokojené.
- Odporovať podľa tohto zákona možno len tomu právnemu **úkonu dlžníka, ktorý ukracuje uspokojenie prihlásenej pohľadávky niektorého z veriteľov dlžníka**.

- Právnym úkonom bez primeraného protiplnenia na účely tohto zákona je **bezodplatný** právny úkon dlžníka alebo odplatný právny úkon dlžníka, na ktorého základe dlžník poskytol alebo sa zaviazal poskytnúť plnenie, ktorého **obvyklá cena je podstatne vyššia ako obvyklá cena plnenia, ktoré na jeho základe získal alebo má získať**.
- Právnemu úkonu bez primeraného protiplnenia možno odporovať, **ak spôsobil úpadok dlžníka alebo bol urobený počas úpadku dlžníka**. Ak ide o právny úkon urobený v prospech osoby spriaznenej s dlžníkom, úpadok dlžníka v čase urobenia právneho úkonu sa predpokladá, ak sa nepreukáže opak.

- právny úkon, ktorým dlžník **úplne alebo sčasti splnil peňažnú pohľadávku** inak **splatnú až vyhlásením konkurzu**, zabezpečil svoj záväzok neskôr, ako záväzok vznikol, dohodol úpravu alebo nahradenie svojho záväzku vo svoj neprospech alebo inak neodôvodnene zvýhodnil svojho veriteľa oproti iným svojim veriteľom.
- právny úkon, ktorým sa dlžník úplne alebo **sčasti vzdal svojho práva, úplne alebo sčasti odpustil dlh** svojho dlžníka, **dohodol úpravu alebo nahradenie svojho práva vo svoj neprospech, dohodol alebo inak umožnil zánik svojho práva** alebo inak **neodôvodnene znevýhodnil seba** na úkor svojich veriteľov.
- **spôsobil úpadok dlžníka alebo bol urobený počas úpadku dlžníka.** Spriaznená osoba – úpadok sa predpokladá, ak sa nepreukáže opak.
- počas **jedného roka pred začatím** konkurzného konania; spriaznené osoby - **počas troch rokov** pred začatím konkurzného konania.

- Odporovať možno tiež každému právnomu úkonu, ktorým dlžník **ukrátil svojich veriteľov** (ďalej len "ukracujúci právny úkon"), ak bol urobený **s úmyslom dlžníka ukrátiť svojich veriteľov a tento úmysel bol alebo musel byť druhej strane známy**.
- Ak ide o právny úkon urobený **v prospech osoby spriaznenej s dlžníkom**, **úmysel** dlžníka ukrátiť svojich veriteľov, ako aj vedomosť druhej strany o tomto úmysle **sa predpokladá**, ak sa nepreukáže opak.

Pre právnické osoby

- štatutárny orgán alebo člen štatutárneho orgánu, vedúci zamestnanec, prokurista alebo člen dozornej rady právnickej osoby,
- fyzická osoba alebo iná právnická osoba, ktorá má v právnickej osobe kvalifikovanú účasť,
- štatutárny orgán alebo člen štatutárneho orgánu, vedúci zamestnanec, prokurista alebo člen dozornej rady právnickej osoby uvedenej v písmene b),
- blízka osoba fyzickej osoby uvedenej vyššie
- iná právnická osoba, v ktorej má právnická osoba alebo niektorá z osôb uvedených vyššie kvalifikovanú účasť (5%).

Všeobecné predpoklady odporovateľnosti

1. **platný a účinný právny úkon** dlžníka
2. **ukrátenie** ktoréhokoľvek prihláseného a zisteného **veriteľa**
3. **majetok dlžníka**
4. **vedomosť** správcu alebo veriteľa o transakcii

Úkon bez primeraného protiplnenia - § 58

- úkon bol urobený **počas úpadku alebo spôsobil úpadok**
- úkon bol urobený **počas jedného roka pred začatím konkurzného konania**. Ak ide o právny úkon bez primeraného protiplnenia urobený v prospech **osoby spriaznenej s dlžníkom**, možno odporovať tiež tým právnym úkonom, ktoré boli urobené počas **troch rokov pred začatím konkurzného konania**.
- **Cena plnenia bola podstatne nižšia ako je obvyklá cena plnenia**, ktoré na jeho základe získal alebo má získať.

Zvýhodňujúci právny úkon - § 59

- úkon bol urobený **počas úpadku alebo spôsobil úpadok**
- úkon bol urobený **počas jedného roka pred začatím konkurzného konania**. Ak ide o právny úkon bez primeraného protiplnenia urobený v prospech **osoby spriaznenej s dlžníkom**, možno odporovať tiež tým právnym úkonom, ktoré boli urobené počas **troch rokov pred začatím konkurzného konania**
- Došlo k zvýhodneniu aspoň jedného veriteľa resp. k znevýhodneniu úpadcu.

Ukracujúci úkon - § 60

- **Úmysel** dlžníka **ukrátiť veriteľa**, ktorý musel byť druhej strane známy
- Vyvrátiteľná **domnienka** existencie úmyslu v prípade **spriaznenej osoby**
- úkon bol urobený **počas piatich rokov pred začatím konkurzného konania**

- **Dlžník** musí byť jednou **stranou právneho úkonu** alebo jedinou stranou právneho úkonu, ak ide o jednostranný právny úkon.
- Jednostrannému započítaniu protistrany sa nedá odporovať, keďže ide o úkon inej osoby ako dlžníka, hoci môže viesť k zániku pohľadávky dlžníka (**OS Nitra 23 Cbi/3/2015**).
- Neplatnému úkonu sa nedá odporovať.
- Opomenutie konania (napr. neuplatnenie práva v prekluzívnej lehote) nie je možné napadnúť odporovacou žalobou.
- Pokiaľ sa alternatívne žiada určenie neplatnosti právneho úkonu, môže to viesť k zamietnutiu žaloby. Naliehavý právny záujem správcu nie je automaticky daný. (**KS Nitra 26CoKR/4/2016**)
- Ak sa napáda kúpna zmluva, ktorej súčasťou je aj dohoda o započítaní, je potrebné samostatne napadnúť aj dohodu o započítaní ako samostatný úkon. (**KS Nitra 26CoKR/4/2016**)

- Veriteľova **pohľadávka, ktorá bola splatná v čase vykonania úkonu**, musí byť preukázateľne **uspokojená v menšej miere** – preukazuje to ten, kto odporuje.
- Zároveň musí byť preukázané, že **majetok, ktorý mal dlžník po vykonaní úkonu, nepostačuje na úhradu pohľadávok, ktoré mal v danom čase**.
- Formalizmus súdov pri hodnotení tejto podmienky spôsobuje problémy, lebo musíte poznať a preukázať **hodnotu majetku dlžníka pred a po úkone**.
- Niektoré súdy berú do úvahy aj aktuálnu hodnotu majetku v čase rozhodovania (napr. **OS BA I 2 Cbi/25/2011, OS BA I 2Cbi/89/2010 potvrdený KS BA 2 CoKR/84/2013**) .
- Pokiaľ majetok po prevode hodnotovo stačí na uspokojenie splatných veriteľov, odporovanie nebude úspešné, aj keď majetok nebude použitý na uspokojenie veriteľa.

Krajský súd BB 25CoKR/2/2014

- *„K ukráteniu uspokojenia pohľadávok veriteľov malo dôjsť uzavretím spornej zmluvy (jej účinnosťou), a preto správca mal v žalobe uviesť hodnotu majetku dlžníka pred účinnosťou spornej zmluvy a sumu pohľadávok veriteľov, ktoré by sa mohli z tohto majetku dlžníka uspokojovať. Ide o primárny a elementárny predpoklad úspešnej odporovacej žaloby. Žalobca musí v konaní preukázať, že majetok dlžníka po účinnosti odporovaného právneho úkonu už nestačil na úplné uspokojenie pohľadávok veriteľov (v dôsledku účinnosti odporovaného právneho úkonu) resp., že sa znížila miera uspokojenia pohľadávok veriteľov dlžníka. Majetkové pomery úpadcu a jeho záväzky po vyhlásení konkurzu sú z tohto pohľadu právne irelevantné. Po účinnosti odporovaného právneho úkonu sa majetkové pomery dlžníka mohli do vyhlásenia konkurzu rôznym spôsobom meniť, rovnako ako aj výška jeho záväzkov. Argumentácia správcu, že majetok úpadcu nebude stačiť na uspokojenie pohľadávok veriteľov nič nemení na právnom posúdení veci, pretože ak by tomu tak nebolo, neboli by splnené podmienky na vyhlásenie konkurzu.“*

- Ak dlžník uspokojí niektorého veriteľa (napr. započítaním) a tvrdí, že jeho uspokojenie bolo dôležité pre získanie zákazky, súd sa s týmto tvrdením uspokojí a neskúma, či sa zákazka skutočne zrealizovala a či teda nedošlo započítaním k zvýhodneniu veriteľa (**OS Nitra 23 Cbi/3/2013**)
- Preukázanie, že v čase úkonu existovali aj iní veritelia, ktorých pohľadávky boli nesplatené, nie je dostačujúce na preukázanie ukrátenia (napr. **OS Žilina 26Cbi/19/2009!**) – **započítaním sa majetok neznižuje, lebo sa znižujú záväzky**...to že ostatní veritelia dostanú menej, koľko by dostali, keby zaplatil do podstaty celú kúpnu cenu súd nemal za preukázané!
- Započítanie vzájomných pohľadávok (pôžička úpadcu vs. kúpna cena) neukracuje veriteľov, lebo majetok sa nezmenšuje, len sa mení štruktúra (za bonitnú pohľadávku dostal hnutelné veci, ktoré sa nepodarilo speňažiť). Súd neskúmal trhovú hodnotu kupovaných vecí, len konštatoval, že cena (dojednávaná v roku 2012) je v poriadku, keďže bola dohodnutá v nájomnej zmluve z roku 2008 (pre účely predkupného práva (**KS BB 41CoKr/22/2015**)).

OS Žilina 26 Cbi/19/2009 – potvrdené KS Žilina

„Súd uvádza, že dlžník je povinný uspokojiť svoje záväzky voči veriteľom. Pri väčšom počte veriteľov, než ktorých môže dlžník uspokojiť, by to jeden rok pred vyhlásením konkurzu automaticky znamenalo zákaz dlžníkovi plniť svoje záväzky voči veriteľom, keďže ich nemôže uspokojiť všetkých alebo by to znamenalo plniť všetkým veriteľom, avšak iba pomerne. Je vecou aj samotných veriteľov ako si riešia svoje konkrétne pohľadávky a záväzky so svojim dlžníkom... Dlžníkovi nič nebráni do začatia KK plniť svoje záväzky voči konkrétnym veriteľom. Opačný výklad by znamenal, že akékoľvek plnenie záväzkov dlžníka do začatia KK by malo za následok zvýhodnenie týchto veriteľovi oproti iným, a teda aj možnosť napadnúť akékoľvek právne úkony dlžníka, ktorými pred začatím konkurzného konania plnil svoje záväzky voči veriteľom odporovateľnosťou.“

§ 240 TZ - Zvýhodňovanie veriteľa

- (1) Kto ako dlžník, ktorý nie je schopný plniť svoje splatné záväzky, zmarí, hoci aj len čiastočne, uspokojenie svojho veriteľa tým, že zvýhodní iného veriteľa, potrestá sa odňatím slobody až na dva roky.

Komentár:

- Zvýhodnenie veriteľa spočíva v tom, že dlžník, ktorý je platobne neschopný alebo predĺžený, plní jednému veriteľovi spôsobom **nezodpovedajúcim zásade pomerného uspokojenia** na úkor ostatných veriteľov.
- Páchatelom môže byť iba dlžník, ktorý nie je schopný plniť svoje splatné záväzky. Nevyžaduje sa, aby už bolo začaté konkurzné alebo reštrukturalizačné konanie, naopak trestné budú prípady marenia uspokojenia splatných pohľadávok veriteľov v čase bezprostredne predchádzajúcim začatiu takého konania, lebo práve v tomto čase hrozia zo strany dlžníka najväčšie úniky.

- Nie prenajatý majetok
- Lízing = Právo užívať a nadobudnúť vec do vlastníctva sa považuje za majetkové právo, ocenené peniazmi
- Súdy vôbec neprihliadajú na to, že nájomca/úpadca už nejakú časť ceny predmetu lízingu zaplatil a nadobúdateľ, tak doplatí menej, než bola obstarávacia a príp. aj obvyklá cena (napr. **KS BB 25CoKR/2014, OS BB 63 Cbi/18/2013**)
- Dnes môže aj lízovaný majetok byť súčasťou podstaty, ak si prenajímateľ prihlási pohľadávku z lízingu.

Úpadok dlžníka

- Ak mal ku dňu úkonu aspoň **2 veriteľov** s pohľadávkami **po lehote splatnosti viac ako 30 dní** a tieto pohľadávky boli prihlásené a nepopreté v KK

Obdobie vykonania úkonu

- Pri prevodoch nehnuteľností je rozhodujúcich **dátum zápisu v katastri nehnuteľnosti**, nie dátum podpisu zmluvy
- Pri záložnom práve na nehnuteľnosti – dátum zápisu v katastri

Cena

- Obvyklá cena plnenia (napr. nehnuteľnosti sa preukazuje znaleckým posudkom), musí byť ale stanovená **ku dňu vykonania úkonu**
- Súd neskúma, či dohodnutá kúpna cena je obvyklá v danom mieste a čase, ak už bola napr. dohodnutá v predchádzajúcej dohode medzi úpadcom a odporcom (*vid' **KS BB 41 CoKR/22/2015** – išlo o započítanie pohľadávky z pôžičky voči pohľadávke na zaplatenie kúpnej ceny, ktorá už bola dohodnutá v nájomnej zmluve – predkupné právo). KZ správca neodporoval, len započítaniu.*)

Cena

- *Ak bolo napr. vopred dohodnuté, že sa musia pozemky previesť bezodplatne, tak ich bezodplatné prevedenie nie je „bez primeraného protiplnenia“ (KS BB 41 CoKR/22/2013, OS BB 27 Cbi/76/2008)*
- Súdy neskúmajú, či dohodnuté odplaty podľa odporovaných zmlúv boli skutočne zaplatené – súd konštatuje zmenu štruktúry majetku, t.j. majetok sa mení na peniaze a tým to je vybavené.
- Pri postupovaní pohľadávok nominál nie je obvyklá cena a prihliada sa na vymožitelnosť pohľadávky (*OS Trenčín 39 Cbi/18/2012*)

Zabezpečenie záväzku po jeho vzniku

- ✓ Nie každé je odporovateľné, prihliada sa aj na prijaté protiplnenie ako aj na to, či bol záväzok v čase vzniku zabezpečený (komentár).
- ✓ Súdy ale príliš neskúmajú ekonomické súvislosti následného zabezpečenia a obmedzujú sa len na určenie či zabezpečenie vzniklo po vzniku záväzku.

- **Úmysel ukrátiť** veriteľov
- Pri spriaznených osobách platí **domnienka**, že druhá strana o úmysle vedela a musí preukázať, že nevedela
- Súd prihliada na **povahu/status (či je podnikateľ alebo nie) a skúsenosti odporcu** (uspokojil sa aj s tvrdením, že obdarovaný o finančných ťažkostiach úpadcu nevedel a viac neskúmal).

- Súdny sú často formalistické pri preukazovaní ukrátenia veriteľov
- Zriadenie zabezpečenia po vzniku záväzku sa nie vždy posudzuje vo svetle protiplnenia poskytnutého úpadcovi
- Dôkazná núdza spôsobená úpadcom komplikuje situáciu konkurzným správcom
- Súdny by mali dôkladnejšie skúmať započítanie a neobmedzovať sa len na konštatovanie, že sa majetok nemení, len štruktúra. Pohľadávky môžu mať totiž rôzne pozadie, ktoré treba skúmať.
- Veritelia by mali byť aktívnejší v odporovaní.
- Trovy právneho zastúpenia sa správcom často nepriznávajú, hoci sú úspešní.

Ďakujem za pozornosť

Silvia Belovičová

Partnerka

Advokátska kancelária

Squire Patton Boggs s.r.o.

Zochova 5

811 03 Bratislava

Otázky?

Global Coverage

Abu Dhabi
Beijing
Berlin
Birmingham
Böblingen
Bratislava
Brussels
Budapest
Cincinnati
Cleveland
Columbus
Dallas
Denver
Doha
Dubai
Frankfurt
Hong Kong
Houston
Kyiv
Leeds
London
Los Angeles
Madrid

Manchester
Miami
Moscow
Newark
New York
Northern Virginia
Palo Alto
Paris
Perth
Phoenix
Prague
Riyadh
San Francisco
Santo Domingo
Seoul
Shanghai
Singapore
Sydney
Tampa
Tokyo
Warsaw
Washington DC
West Palm Beach

Africa
Argentina
Brazil
Chile
Colombia
Cuba
India
Israel
Mexico
Panamá
Peru
Turkey
Venezuela

■ Office locations
■ Regional desks and strategic alliances

